

INNOVACIÓN	EDUCACIÓN	COOPERACIÓN
<p>Línea 1. Estimulación y apoyo a proyectos de I+D+I empresarial</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Análisis individualizados 1.2. Proyectos de I+D+I empresariales 1.3. Proyectos de I+D+I "multi-objetivo" de medio y largo plazo 1.4. Proyectos estratégicos empresariales de I+D+I <p>Línea 2. Apoyo específico a la solicitud de patentes nacionales e internacionales</p> <p>Línea 3. Ayudas a la competitividad con apoyo prioritario a la Vigilancia Estratégica y a la Planificación de la Innovación</p> <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Vigilancia Estratégica y Planificación de la Innovación 3.2. Mejora de la competitividad en otras áreas relacionadas con innovaciones a pequeña escala <p>Línea 4. Apoyo a la Incorporación de las Tecnologías de la Información y la Comunicación en el ámbito de la empresa</p> <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Digitalización de pymes y micropymes 4.2. Cluster TIC <p>Línea 5. Apoyo a nuevas Empresas Innovadoras de Base Tecnológica (EIBTs)</p> <ol style="list-style-type: none"> 5.1. Red EIBT Navarra 5.2. Servicios de asistencia técnica 5.3. Apoyo a promotores empresariales de Centros Tecnológicos y Universidades 5.4. Concursos unificados de Ideas y proyectos 5.5. Ayudas financieras 	<p>Línea 9. Apoyo a la Incorporación de titulados en formación de empresas y Centros Tecnológicos para tareas de I+D+I</p> <p>Línea 10. Ayudas a la contratación laboral y movilidad de tecnólogos y doctores para tareas de I+D+I en empresas y Centros Tecnológicos</p> <ol style="list-style-type: none"> 10.1. Contratación laboral para tareas de I+D 10.2. Estancias de personal de I+D de empresas en Centros Tecnológicos o Universidades 10.3. Cursos de formación de personal de I+D de empresas 10.4. Estancias de profesorado universitario y personal de Centros Tecnológicos en pymes para tareas de I+D 10.5. Programa de atracción, retención, y gestión del talento en función de las necesidades sectoriales y tecnológicas <p>Línea 11. Creación de comisiones mixtas para fomentar la adecuación entre oferta formativa y necesidades de las empresas</p> <ol style="list-style-type: none"> 11.1. Para Formación Universitaria 11.2. Para Formación Profesional 	<p>Línea 6. Reforzamiento de la capacidad de Interrelación y colaboración de los Centros Tecnológicos con otros agentes de Innovación</p> <ol style="list-style-type: none"> 6.1. Unidades de Vigilancia Estratégica de la Innovación 6.2. Campañas de asesoramiento tecnológico a pymes 6.3. Departamentos de Marketing de Centros Tecnológicos - OTRIs Universidades 6.4. Colaboración entre centros y departamentos universitarios para la identificación de proyectos conjuntos de I+D <p>Línea 7. Identificación y promoción de proyectos de cooperación tecnológica en I+D+I</p> <ol style="list-style-type: none"> 7.1. Consolidación de redes de colaboración o clusters 7.2. Impulso de sectores estratégicos y dinamización de clusters 7.3. Análisis individualizados orientados a proyectos cooperativos de I+D+I de ámbito regional y/o nacional 7.4. Marco normativo específico para proyectos de cooperación tecnológica en I+D+I 7.5. Proyectos cooperativos de I+D+I en el marco de programas conjuntos con otras regiones <p>Línea 8. Potenciación del diferencial de conocimiento en la Infraestructura tecnológica regional</p> <ol style="list-style-type: none"> 8.1. I+D genérica propia de los Centros Tecnológicos (Incluido apoyo a Infraestructuras y equipamiento) 8.2. Grandes Infraestructuras Científicas y Tecnológicas Singulares de ámbito nacional

Annex 1. Els 4 blocs temàtics del 3r "Plan Tecnológico de Navarra" (2008-2011)

Síntesi del SEMINARI CAPITAL SOCIAL, GOVERNANÇA I TERRITORI

Organitzat pel Consell Econòmic i Social de les Illes Balears

Palma de Mallorca, 30 de juny de 2008

El paper de la confiança i del capital social en el desenvolupament territorial

Jean-Marie Rousseau

1. Un nou espai del coneixement

Les economies avançades actuals estan totalment fonamentades en el coneixement i la R+D, amb creixement ràpid de coneixement científic i tecnològic que afecta a tots els sectors de l'economia, i una necessitat cada vegada més important dels recursos humans qualificats. En definitiva, les economies mundials ha vingut a centrar-se més i més en les activitats relacionades amb el coneixement.

El camí de Lisboa. El Consell Europeu de Lisboa va impulsar un nou objectiu estratègic envers a la transformació de la Unió Europea des del moment actual fins a 2010. Europa ha d'esdevenir dintre l'economia del coneixement una de les zones més competitives i més dinàmiques del món. Les línies que enceta l'agenda Lisboa serien:

- 1.- La creació d'una societat de la informació,
- 2.-Creació de serveis financers eficaços i integrats,
- 3.-Reforçament d'un desenvolupament sostenible,
- 4.-Interconnexió entre les empreses
- 5.-Desenvolupament d'un espai europeu de recerca i d'innovació,
- 6.-Liberalització i millora de l'entorn de les empreses i,
- 7.-Un augment de la cohesió social.

Dificultat de trobar bons indicadors. La Unió Europea es va fixar uns objectius que inclouen xifres, estadístiques, etcètera. Però sols es considera *l'input* (mitjans per promoure la innovació) i no consideren *l'output* (la mesura dels resultats). Es planteja doncs passar de la R&D bàsica a la idea de la competitivitat local introduint els *Small Serial Creatives*, millorant en particular la capacitat d'absorció local, en la línia dels indicadors econòmics regionals de l' Estratègia de Lisboa elaborats per la Comissió Europea.

2) La innovació per a la creació de riquesa

Cal plantejar les diferències entre la R+D i la innovació. La clau d'una bona política d'innovació, que permeti l'accés a la riquesa, és crear un entorn que permeti a les empreses explotar les idees amb una burocràcia mínima i un màxim d'eficàcia. En definitiva, un entorn que fomenti l'esperit empresarial, la pressa de riscos i una dinàmica creativa.

Els països europeus es poden classificar en funció de la seva posició en dues dimensions concretes com són: la confiança i la diversitat de la seva població. Val a preguntar-se on es troba l'avantatge de les regions, del territori. Podem considerar que són les empreses les que són competitives, per tant, l' *atractivitat* és clau, entesa com aquell conjunt d'actius tangibles i intangibles que fan que la regió sigui capaç d'atraure al capital humà i a les empreses més competitives.

3) Capital social, factor de prosperitat i de competitivitat

Importància del capital social, i la necessitat d'establir comportaments de confiança. Existeixen dues tècniques o eines interessants, com són el *Benchmarking* com a comparació d'unes regions amb altres a través de la confecció d'indicadors. Altre concepte interessant és el de *Benchlearning* com el fet de que una regió pot aprendre integrant i adaptant les bones pràctiques, al context local, fomentant una societat oberta a l'aprenentatge, fomentant la identitat i l'atracció dels talents. Es tracta d'evitar determinades "malalties" com ara el complex de *Peter Pan* o la idea de *les torres de marfil*⁷⁴

Per a concloure es pot establir una sèrie de desafiaments als quals em de fer front. D'una banda la Intel·ligència Territorial (per tal d'afrontar entre d'altres, el creixement dels països BRIC; la política de cohesió europea, les despeses en R+D in *Chindia* (China i la India), el canvi climàtic i la pèrdua del significat d'Europa. D'altra banda la *Movinnova*, com regions atractives per a la circulació del: el capital, els talents i les idees.

⁷⁴ Es pot mencionar el cas de Cambridge, considerat com un dels millors clústers europeus, on els investigadors no volen créixer i estan satisfets amb els seus modestos èxits, D'altra banda i malgrat les altres despeses governamentals les investigacions de moltes universitats europees resten al caixó com tancades en les torres de marfil,

Dinamització del Capital Social. Programa regional d'accions innovadores. PRAI-Madeira 2001-2004.

Raul Cairés

La situació de Madeira abans del PRAI-Madeira, s'havia caracteritzat per la manca de confiança entre els actors regionals, i una desarticulació entre els actors de R+D+I i per l'absència d'una veritable estratègia regional centrada en els aspectes de recerca i desenvolupament.

Els actors que van participar en el PRAI-Madeira, van esser des del govern regional, les institucions i els centres de recerca i les associacions empresarials d'innovació i les empreses públiques, un total de 70 actors i més de 250 persones.

Els temes d'intervenció van anar en el sentit de crear les condicions per una economia basada en el coneixement i la innovació, una identitat regional i el desenvolupament sostenible, l'articulació entre l'oferta de la R+D+I i la valoració del potencial endogen natural i ecològic i del patrimoni cultural de la regió.

El PRAI-Madeira va realitzar una sèrie d'accions per aconseguir els objectius proposats. Una anàlisi d'una estratègia regional de desenvolupament sostenible i innovació. Execució de projectes pilot (un total de 26) de models de gestió del territori.

Respecte als resultats, cal destacar l'elevat compromís de les més de 30 entitats d'innovació, i un també elevat consens entre les entitats públiques i privades com a principals orientadors de l'estratègia regional 2007-2013. Els projectes pilot van ser finançats pel programa ERDF. En definitiva fou possible crear una dinàmica regional centrada en la innovació i en el desenvolupament sostenible.

Des del punt de vista de la creació de capital social, el projecte va significar un nombre elevat de reunions i seminaris, entre un ampli grup de persones i institucions, amb una gran interacció entre competències complementaries augmentant la credibilitat de les institucions en concret de Tecnopolo Maderia.

Les dificultats que trobarem poden ser resumides en les següents: en primer lloc, les dificultats per adaptar el sistema de governança al nou paradigma de desenvolupament. D'altra banda, l'escassa participació de les organitzacions no governamentals i la implantació del model de gestió territorial. Altre tipus de dificultats van venir de la percepció per part dels estaments polítics de la seva pèrdua de control en aquest procés. Així com la comprensió de la dimensió global del capital social i de la cooperació.

Algunes evidències que deixa el procés d'implementació del projecte fan referència a la necessitat d'una correcta gestió de les innovacions, les dificultats de compatibilitzar les lògiques de la política científica i empresarial, i per últim, la necessitat d'un manteniment del capital social per a aconseguir estabilitat i flexibilitat.

Els nous desafiaments serien: aconseguir la cooperació interregional en el desenvolupament i la implantació d'una estratègia comuna de la innovació i el desenvolupament sostenible; les definicions de les àrees d'excel·lència de les distintes regions, amb les inversions necessàries i les polítiques de R+D+I que aquestes excel·lències exigeixen i situar el desenvolupament sostenible com a primera prioritat.

Les illes tenen problemes comuns que són diferents a les regions continentals, existeixen afinitats culturals, socials i econòmiques i les illes poden donar respostes coherents a algunes problemàtiques globals.

La resposta està en la nostra capacitat de col·laborar i consensuar objectius, estratègies i instruments.

Promoció d'una política regional a partir d'una metodologia participativa: el projecte europeu IN-TRACK per a les illes europees perifèriques.

Patricia Caires

El projecte INTRACK – Insular Regions Knowledge TRACKER, és un projecte finançat pel programa KNOW-REG de DG Recerca de la Comissió Europea en 2004. Amb 4 illes europees participants: Madeira, Canàries, Creta i Sicília.

Els objectius han estat: (1) Avaluar el paper del coneixement per al desenvolupament de les regions insulars (ultra)perifèriques, (2) Assegurar la participació activa dels actors regionals clau a través de metodologies de consens, (3) promoure una política regional i (4) desenvolupar una xarxa regional.

La metodologia de treball ha estat: la preparació d'informes d'avaluació per regió – situació en el moment inicial; realització de 4 seminaris regionals; desenvolupament de 4 plans d'acció; desenvolupament d'1 informe comparatiu i per fi, la realització d'1 seminari europeu.

Els resultats han consistit en (1) l'elaboració d'una política de desenvolupament per a la promoció de l'economia del coneixement; (2) creació d'una cultura participativa; (3) sensibilització per a la receptibilitat i propensió al canvi, i (4) *Networking*

Els informes d'avaluació aporten dades estadístiques regionals, informació relativa sobre la base d'estudis regionals ja fets, i sobre les experiències i el coneixement dels actors local. En definitiva els informes suposen una anàlisi del *State of the Art / Escenari Zero*. La situació actual, mostra que a regions insulars hi ha una baixa participació així com pobre *clustering* i recerca i innovació.

El seminari regional s'ha basat en la metodologia EASW - *European Awareness Scenario Workshop*, iniciada en 1994 per la DG XIII de la Comissió Europea. Es tracta de la realització d'un projecte pilot per tal de promoure la innovació a Europa a partir del entorn social. Aquesta metodologia ha estat ja utilitzada en més de 100 casos cobrint diferents àrees d'interès.

Per què la metodologia EASW?, perquè permet l'intercanvi de coneixement, d'opinions i idees; identifica els trets comuns i les diferències en la percepció dels problemes entre els distints grups socials i les seves possibles solucions; estimula el debat polític sobre el paper de la tecnologia i pretén crear una visió de futur amb propostes d'acció.

Qüestions a plantejar: On estem ara?, Quina és la situació actual respecte al desenvolupament de l'economia del coneixement?, On volem arribar?, Quin futur volem construir per a les nostres illes?, Com podem aconseguir-lo? Construcció d'una visió de futur d'on volem arribar? Cal generar propostes per tal d'aconseguir aquesta visió?, què i com anem a fer per tal d'aconseguir-ho?

EASW a Madeira va contar amb 30 participants: 11 del sector polític, 9 del tecnològic, 10 de la societat civil i grups interdisciplinaris. La generació d'accions es van agrupar en: grup 1.- Vector Innovació i R+D; Grup 2.- vector *Clusters and Spin offs*; Grup 3 vector educació.

EASW a Madeira: Les visions creades serien: Madeira una illa de naturalesa i un continent d'innovació, una regió amb pla estratègic, basat en l'educació i la formació continuada. Una regió exigent amb recursos aplicats, basats en la innovació i (R+D+I) i en el turisme i el medi ambient.

EASW a Madeira pla d'acció proposat: programes de qualificació en àrees estratègiques: posar en acció i controlar els objectius i resultats definits en el pla estratègic per la R+D; la integració completa de totes les infraestructures de sistemes informàtics de l'Administració pública.

Impacte del capital social en l'activitat econòmica d'un territori. El cas del districte ceràmic de Castelló.

F. Xavier Molina Morales

La definició del concepte de capital social és necessària per tal d'explicar determinats fenòmens econòmics i socials. El capital social és un concepte problemàtic, pel seu caràcter multidisciplinari i, el fet, que s'hagi aplicat des de diversos nivells o àmbits. Els conceptes bàsics de la perspectiva són la confiança i la xarxa social. *Es poden distingir dues formes de capital social: (1) Bonded capital.* El capital social com a font de confiança i cooperació i una segona (2) El *Bridging Capital* El capital social com a font d'informació i coneixement

El Districte de la ceràmica està localitzat en diverses comarques de la província de Castelló i està dedicat a la producció de paviments i revestiments ceràmics. Factors generadors de *bonded* capital (1) Alta mobilitat laboral interna al districte (en particular tècnics) (2) Creació d'empreses en *spin-off* (reputació i confiança) (3) Formació comuna de tècnics i directius (UJI, mòduls); (4) Associacionisme de tècnics i directius (ATC, QUALICER) (5) Institucions amb empresaris (ASCER; ASEBEC; ANFFECC, Patronat FUE, Consell Social UJI). D'altra banda, factors generadors de *bridging* capital (1) Les institucions com a intermediaris entre la xarxa interna y xarxes externes (ITC). Altres sectors industrials, la comunitat científica mundial, altres zones ceràmiques; (2) Les empreses líders que accedeixen a les xarxes externes, altres universitats valencianes, espanyoles, internacionals, altres sectors i altres zones ceràmiques

Els estudis realitzats sobre aquest districte han analitzat diversos aspectes. Destacarem el paper de les institucions locals com a generadores de *bridging capital* social. En aquests treballs s'analitza el paper del conjunt d'institucions i d'una institució en concret ITC (Institut de Tecnologia Ceràmica) en el seu paper de pont entre la xarxa interna i l'externa. D'altra banda, el paper de les institucions locals com a generadores de *bonded capital*, analitzant el cas d'ATC (Associació de Tècnics Ceràmics). D'aquesta associació formen part més de 700 tècnics que suposen al voltant del 8% dels tècnics del sector. Altres aspectes analitzats: (1) heterogeneïtat en el districte (2) relocalització d'activitats (3) *innovació*.

La governança territorial ha de tenir en compte l'estructura i la naturalesa del capital social. La intervenció política comparteix protagonisme amb els actors social de la xarxa. No és un procés dirigit, sinó que emergeix més o menys espontàniament i l'acció política ha de coordinar, reconduir i ser subsidiària del procés. No és factible la generalització de les pràctiques des d'un lloc a l'altre, ja que cal atendre les condicions específiques i idiosincràtiques, algunes de les quals de caràcter cultural i històric. Les institucions locals juguen un paper clau com a intermediaris entre els diferents actors, interns i externs. La coherència i densitat d'una xarxa comporta l'existència d'una competència interna i una alta homogeneïtat entre els actors.

Fases per a l'elaboració d'una estratègia de capital social en el territori (1) delimitar un mapa d'actors socials en el territori (2) diagnosticar necessitats en termes de cohesió i informació a través del posicionament del territori en el context global. (3) prescriure les accions a desenvolupar en funció del diagnòstic realitzat i de la valoració del mapa d'actors. (4) fomentar la creació de capital social mitjançant l'associacionisme, creant incentius a la creació d'institucions d'enllaç, intensificant l'ús d'encontres, seminaris i tota mena d'actes que fomenten el contacte i el coneixement entre els agents. (5) detectar i potenciar els mecanismes d'accés a les xarxes externes. Bé sigui per la via de les empreses líders, per les institucions intermediàries en els diferents àmbits d'activitats (6) implementar mecanismes de control de les accions a desenvolupar i les corresponents mesures correctores. 7) creació de suports virtuals mixtos, que suposen, també, "fòrums" de trobades cara a cara i transferències de coneixements especialitzats i personalitzats.

Presentació preliminar del Pla de ciència, tecnologia i innovació de les Illes Balears 2009-2012

Pere Oliver

Debat sobre la proposta del Pla de ciència, tecnologia i innovació de les Illes Balears 2009-2012

Premisses de la proposta

- 1.- Es tracta d'una primera versió del Pla de ciència, tecnologia i innovació de les Illes Balears 2009-2012, per tant obert a tota mena de canvis, millores i matisacions. En aquest sentit el propi seminari constitueix un primer pas en el procés de negociació i millora del seu contingut.
- 2.- Partim d'una realitat (la de les Illes Balears) amb uns trets característics que cal tenir present alhora del debat i posterior elaboració de propostes. Per destacar dos elements: en primer lloc, es tracta d'una comunitat insular amb el tret de cohesió però també aïllament que comporta i amb forta presència de població forana (25% de la resta de l'Estat i un altre 25% d'estrangers). I, d'altra banda i, tal vegada més rellevant, una comunitat que mostra uns indicadors de R&D particularment baixos en relació a la resta de comunitats que a més a més i, contradictòriament, es posiciona de manera privilegiada en altres indicadors (com ara el nivell de renda) i mostra un alt grau d'excel·lència en activitats empresarial particulars com ara la gestió empreses i organitzacions turístiques.
- 3.- En tercer lloc, el pla inclou per primera vegada la governança i el capital social com a eixos per al seu desenvolupament. El que significa una aposta per a crear patrons i canals de participació per tal de que la proposta final sigui el resultat d'un procés de responsabilitat compartida entre els diferents actors i agents socials i econòmics.

Comentaris:

Sobre l'àmbit del pla.

Explicitar de forma més clara que és un pla selectiu, amb un àmbit i objectiu concrets i limitats. Evitar la temptació de proposar un pla excessivament ambiciós.

Explicitar també de forma clara que no es tracta d'un pla aïllat sinó que forma part d'un conjunt d'actuacions de diversa índole. En particular el pla ha d'integrar-se en altres plans del govern, especialment amb el pla de formació per tal de millorar el capital humà. Per a tal el paper de la Comissió interdepartamental és fonamental per tal d'evitar solapaments, i sobre tot aprofitar les sinergies.

Cal tenir en consideració que el pla ha de contextualitzar-se en un àmbit geogràfic superior més enllà de les pròpies illes. En concret cal reconèixer i integrar-se en espais superiors com ara l'Euro regió (via la plataforma turística).

Sobre les prioritats estratègiques.

Ampliar les prioritats estratègiques més enllà del turisme. Replantejar el paper que han de jugar els sectors bàsics, com ara l'agricultura. Una manera d'integrar aquests sectors podria ser a partir de descriure les interrelacions entre els sectors prioritaris.

Pel contrari hi va haver comentaris en el sentit de ser encara més selectiu en la tria de les sectors i activitats prioritàries. Refinar més encara en les prioritats, precisar i definir segments o nínxols específics, com ara al voltant de la nàutica, o del turisme de salut. També s'afegeix el potencial del segment de turisme esportiu, de manera general.

Sobre l'aproximació o mètode

EL pla presenta un número elevat d'actuacions que es gestionaran a través de les convocatòries obertes dirigides a diferents actors. La gestió que necessitaria un pla d'aquestes característiques podria superar les possibilitats de gestió de la Direcció General. A més a més el pressupost per a cada actuació haurà de ser baix la qual cosa disminuirà l'efectivitat de la mateixa.

En aquest sentit seria aconsellable treballar en experiències pilots com a metodologia que permet provar iniciatives a baix cost, abans de generalitzar actuacions. Es tractaria de plantejar plans pilot com a projectes tractors. Fins i tot buscant un finançament mixt entre les parts implicades (veure en aquest sentit les experiències del PRAI-Maderia. Preferència per accions puntuals més que excessivament ambicioses. Més que una política dirigista, per exemple recolzar el *microclusters* sobre tot el ja existents, com a manera d'aprofitar les forces endògenes.

Sobre la governança i el capital social

Es valora molt positivament l'inclusió d'aquests conceptes com a eixos del pla. Caldria clarificar el seu significat real i incloure tant la forma de capital social referida a la cooperació i cohesió, com la forma de capital social que fa referència a l'accés a les fonts d'informació i coneixement extern. En aquest sentit es valoren particularment les antenes tecnològiques com a instrument per escanejar i detectar totes les novetats de externes i que poden tenir un interès.

Refinar la conceptualització dels eixos de capital social i governança. El caràcter transversal del capital social en pla i tanmateix el caràcter compartimentat de la governança porten una certa confusió. El capital social hauria de contemplar totes dues formes, tant aquella que fa referència a la cohesió, confiança i cooperació, com aquella que es refereix a l'accés de fonts externes d'informació i coneixement.

El pla ha de permetre guanyar la confiança de les Institucions i entre les persones. Davant del deteriorament de les institucions i els seus representants, el pla hauria de contribuir a restaurar i millorar la confiança percebuda per part de les persones i organitzacions.

Sobre la innovació

Valorar la importància que l'empresa assumeixi un compromís d'innovació. Les fonts i rutines internes de l'empresa han d'estar compromeses en el procés innovador. Incidir en la millora de l'estructura de producció per tal de poder canalitzar i explotar els esforços innovadors.

L'economia de les illes depèn dels serveis i en especial del turisme, seria bo aprofundir en la innovació en els serveis. Aquesta innovació presenta patrons diferenciats respecte a les manufactures i ha de mesurar-se per indicadors també diferents. En la innovació de serveis les persones són determinants

Valorar el desenvolupament de la innovació en altres institucions com ara els centres hospitalaris . El sistema sanitari té un gran potencial com a àmbit per a la innovació. El seu caràcter públic condiona el seu funcionament.

Repensar el paper de la Universitat replantejant les seves missions i convertir-la en una institució tractora dels processos innovadors.

Sobre els indicadors

Els indicadors d'innovació encara que castiguen les peculiaritats de l'economia balear, centrada en els serveis, cal acceptar-los com a punt de partida. En tot cas cal elaborar indicadors alternatius que puguin reflectir millor tant l'esforç com els resultats d'innovació reals.

Incorporar al pla criteris i indicadors de sostenibilitat. La sostenibilitat no sols com un condicionant del desenvolupament

sinó com una eina estratègica per al turisme Balear. En realitats particulars té una importància encara major, com ara Formentera.

(Footnotes)

1 D'acord amb l'INE, es consideren sectors manufacturers d'alta tecnologia els següents: Indústria farmacèutica, Maquinària d'oficina i material informàtic, Components electrònics, Aparells de radi, TV i comunicacions, Instruments mèdics, de precisió, òptica i rellotgeria i Construcció aeronàutica i espacial. Manufacturers de tecnologia mitja-alta: Indústria química excepte indústria farmacèutica, Maquinària i equips, Maquinària i aparells elèctrics, Indústria automòbil, Construcció naval, ferroviària, de motocicletes i bicicletes, i d'un altre material de transport. Finalment es consideren serveis d'alta tecnologia els següents: correus i telecomunicacions, activitats informàtiques i investigació i desenvolupament.

